1. ކެޕިޓަލް މާރކެޓުގައި ސައިބަރ ރެޒިލިއަންސްގެ މުހިންމުކަން

ލިޔުނީ: އަޙްމަދު މުޒްނާން

އިންޓަރނޭޝަނަލް އޯގަނައިޒޭޝަން އޮފް ސެކިއުރިޓީޒް ކޮމިޝަންސް (IOSCO) އަދި ވޯލްޑް ފެޑެރޭޝަން އޮފް އެކްސްޗޭންޖަސް ގުރޫޕުން 2012 ވަނަ އަހަރު 46 ސެކިއުރިޓީޒް އެކްސްޗޭންޖް ހިމެނޭގޮތަށް ހަދާފައިވާ ސާރވޭއެއްގައި ދައްކާގޮތުން، 53 އިންސައްތަ އެކްސްޗޭންޖަށް ވަނީ ސައިބަރ ހަމަލާއެއް އެއްފަހަރު ނަމަވެސް ކުރިމަތިވެފައިވެއެވެ[1]. އަދި އެމެރިކާގެ ސެކިއުރިޓީޒް އެންޑް އެކްސްޗޭންޖް ކޮމިޝަނުން 2015 ގައި ހާމަކޮށްފައިވާގޮތުން ގިނަ އިދާރާތަކުގެ ބްރޯކަރުންނާއި އެޑްވައިޒަރުންނަށް ފިޝް ސީދާކޮށް ނުވަތަ ނުސީދާގޮތުން ވަނީ ސައިބަރ ހަމަލާތައް ދިމާވެފައެވެ[2]. އާދެ، މިއީ މީގެ އަށްއަހަރު ކުރީގެ ހާލަތެވެ. އޭރުގެ އިންޓަރނޭޝަނަލް އޯގަނައިޒޭޝަން އޮފް ސެކިއުރިޓީޒް ކޮމިޝަންސްގެ ބޭނުން ވަނީ ސައިބަރ ހަމަލާތަކުގެ ނުރައްކާތަކާއި އިތުރުވެފައިވުން އަދި އޭގެ ސަބަބުން ފައިސާއާއި ގުޅުންހުރި މާރކެޓުތަކުގެ އިތުބާރާއި ތަޙައްމަލުކުރުން އެތި ގެއްލުންހުރިކަމަށް ދަންނަވާފައެވެ[3].

ދުނިޔޭގެ އެކި ހިސާބުތަކުގައި ސަރުކާރުތަކުންނާއި މާލީ އިދާރާތަކަށް ސައިބަރ ރިސްކް ވިހާވަސް ކުޑަކުރުމަށް ވަރަށް މުހިއްމު ފިޔަވަޅުތަކެއް ދަނީ އަޅަމުންނެވެ. މިސާލަކަށް ޤައުމުތަކުގައި ސައިބަރ ސެކިއުރިޓީ ބެންޗްމާކްތަކެއް ވަނީ ތަރުތީބުކޮށްފައި މުޢައްސަސާތަކުން ކަންތައްކުރާ ވަކި މިންގަނޑުތަކާއި އުސޫލުތަކެއް ވަޒަންކޮށް. އެގޮތުން ސައިބަރ ސެކިއުރިޓީގެ ގަވާއިދުތަކާއި ޤާނޫނުތަކެވެ. ހަމަ އެފަދައިން އަދި ސައިބަރ ސެކިއުރިޓީގެ ކަންކަމާއި ގުޅޭ ރިސްކް ހިންގުމަށް ޚާއްސަ ގަވާއިދުތަކެއް ގެނެސް ދިނުމަށް ސައިބަރ ރިސްކް ހިފެހެއްޓުމަށް ދަށުން ހިންގާފައެވެ[3].

ބޭންކިންގ ފީއާއި ހަމައެކަނި މިބާވަތުގެ މިވަނީ ހަމަ ކޮންމެ ތިޔާއަށް އަމިއްލަ ރިސްކް ގެއްލެއެވެ. އަދި ބޭނުންކުރާގޮތުގައި އެގޮތުގެ ބޭންކިންގއެއް ބަދަލު ވޮބްޖެކްޓަށް އެއީ ފަރާތްތަކުގެ ބަލައިގަނެވޭތީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ސައިބަރ ހަމަލާތަކާ ގުޅިގެން އެހެން ވެސް ސިސްޓަމްތަކަށް ކުރާ ހަމަލާތަކުން ފަރާތްތަކަށް ގެއްލުންތަކެއް ވެއެވެ. މި ބޭނުމަށް ބަލާއިރު ސައިބަރ ރިސްކާއި އެކުލެވޭ ރިސްކްތަކުގެ (ރިސްކްތަކާއި) އެއްވަރަށް ބެލެވޭ ކަމެވެ. ސަރުކާރުތަކުގެ ގޮތުން މިނަޑު މުއައްސަސާތަކުގެ އެހީތެރިކަމާއި ފެއިލްވުން ސައިބަރ ރެޒިލިއަންސް ގާއިމުކުރުމެވެ. ސައިބަރ ރެޒިލިއަންސަކީ ސައިބަރ ހަމަލާއެއްގެ ތެރެއިން އަނބުރާ ގާބިލުކަމެވެ. އެއީ އެފަދަ ހަމަލާއެއް ދިމާވުމުން އެކަށީގެންވާ އެއަރ ބިލްޑިންގ އުޅުން، ދެން ގެއްލުން ވިއްސާ ކަނޑާލާ ހަމަލާއިން

ސައިބަރ ހަމަލާތަކަކީ ކޮންޕިއުޓަރގެ ޖަރީމާއެއްގެ ޑިޖިޓަލް މައުލޫމާތު ނުވަތަ ސިސްޓަމްތަކުގެ ރައްކާތެރިކަމަށް އަދި ސިސްޓަމް އިންޓެގްރިޓީއަށް ދެވޭ ކަސްދު ގެއްލުމާ ނުވަތަ އެ ބޭނުންކުރަން ހުރަސްއަޅުއްވާ ދެވޭ ކަސްދު ހަމަލާއެކެވެ[1]. މިފަދަ ހަމަލާތަކުގެ ސަބަބުން ސައިބަރ ރިސްކަކީ ހުރަސްއެޅުމެވެ. ސައިބަރ ސެކިއުރިޓީ އަކީ މިފަދަ ގެއްލުންތަކުން ދިފާޢުގެ ކޮންޓްރޯލްތައް ހިފުން ހިމާޔަތްކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ވަރަށް ވަސީލަތް މިފަހުން ކުރިއެރީއެވެ. ފަހަރެއް ގަބޫލުކުރަނީ ސައިބަރ ރިސްކް ހުރުމަކީ، އަދިވެސް ރައްކާތެރިވެ، ދުވަސް ހަމަލާތައް ނުވަތަ ގެއްލުން ދޫކޮށް، އެކަށީގެންވާ ފިޔަވަޅު އަޅުއްވައި ގެއްލުން ކުޑަ ކުރުމުގެ މަސައްކަތެވެ[3].

ރައްކާތެރިވުމުގެ ޓޫލްކިޓްގައި، އަމަލް ޕްރޮސީޖަރގައި ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް ގެނެސް، ލިބުނު ގެއްލުން ކަނޑައެޅުމުގެ ޓޫލްކިޓެވެ[4].

ބޭންކް ފޯ އިންޓަރނޭޝަނަލް ސެޓްލްމަންޓްސް އާއި އިންޓަރނޭޝަނަލް އޯގަނައިޒޭޝަން އޮފް ސެކިއުރިޓީޒް ކޮމިޝަންސްގެ ބޯޑު ގުރޫޕުން 2016 ވަނަ އަހަރު ދުނިޔޭގެ ފައިނޭންޝަލް މާރކެޓްތަކަށް ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސް އިރުޝާދު (ސައިބަރ ގައިޑެންސް) ވަނީ އެކުލަވާލައިފައެވެ. އަދި މި ދުނިޔޭގެ ސަރަހައްދުން ގަވާއިދުން ކުރަމުން ގެންދާ މޮނިޓަރިންގެ ތެރެއިން މި އިރުޝާދުތަކަށް އަމަލުކުރާ މިންވަރު ދިރާސާކޮށް ރިޕޯޓުތައް ޝާއިޢުކުރެއެވެ. މިގޮތުން ނޮވެންބަރު 2022ގެ ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާގޮތުން ސައިބަރ

- ގައިޑެންސް ބޭނުންކުރުން އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް އިތުރުވެފައިވާއިރު، ގިނަ މުއައްސަސާތަކުގެ ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސް ފްރޭމްވޯކްތައް ފުރިހަމަކުރުމުގައި މި އިރުޝާދުތަކުގެ ބައިތަކަށް ވަނީ ރިއާޔަތްކޮށްފައެވެ. އެހެންނަމަވެސް
- ސައިބަރ ހަމަލާއެއް އަންނަ ހިނދު މަދު މުއައްސަސާއަކުން ފެންވަރު، ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތުގެ ތެރޭގައި އަނބުރާ ޚިދުމަތްތައް ގެނައުން ކަށަވަރުކުރުން
- ވެންޑަރ ތަޢާރުފްކޮށް ވެރިފައިކުރުމާއި ވަނީ ފާހަގަކުރެވިފައެވެ. އޭގެ ސަބަބުން އެތެރެކުރުމާ ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސާ މެދު ޝައްކުވެރިވާ ކަމަށާއި މި ހިދުމަތަށް ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމެއް ދިނުން ހަމައެކޭ ކުރަންޖެހޭ ސިނާޢަތު މުއައްސަސާތަކުން ވަނީ ފާހަގަކުރެވިފައެވެ[5].

ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސް ގައިޑެންސްގައި ހިމެނޭ ބައިތައް[6].

ކޮވިޑް-19ގެ ބަލިމަޑުކަމުގެ ތެރޭގައި، މާލީ އިދާރާތަކަށް ސައިބަރ ރިސްކުތައް އިތުރުވުމާ ވާކަން ދުނިޔޭގެ ގިނަ މާލީ އިދާރާތަކުންވަނީ ދެކެނީއެވެ. ސަބަބަކީ ގިނައިން ބިޔަގެން މުއައްސަސާތަކުން ނެޓްވޯކް ރިމޯޓްކޮށް މުއައްސަސާތަކުގެ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އަދި މުއައްސަސާތަކުގެ އައިޓީ ސިސްޓަމްތައް ފަދަ ބައެއް (ޚާއްޞަ ޝަބަކާ ނެޓްވަރކް އިލެކްޓްރޯނިކް) މުއައްސަސާތަކުން ބޭނުންކުރުން އިތުރުވުމެވެ. މީގެ އިދާރާތައް ޒިޔާދަ ހަރުދަނާ ތަކުރާރު ވަނީ އެބިންތަކުގެ ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސް އަދި ކޮންޓްރޯލްތަކަށް ފުރުޞަތުގެ ސަބަބުން އަސަރުކުރާ ނުރައްކާތަކުން ބޮޑުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ތަންތަން ތިރީގައިވާ ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

- މުއައްސަސާތަކުގެ ކުރުމުން ރިމޯޓް އެކްސެސްއަށް ބަރާސާތު ޓެކުނިކުން، އެ ނިޒާމުން ހަރުދަނާ އަމަލުތަކުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ ހުއްޖަ ލިބޭ ގެއްލުން ބޮޑުވުން
- މުއައްސަސާގެ ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސް ދިރާސާކޮށް މުއައްސަސާގެ އަދިއެކޭ ޓެކްނިކަލް ބޭނުން ކުރުމުގެ ނުރައްކާ އިތުރުވުން
- ސޯޝަލް އިންޖިނިއަރިންގ ފަދަ އުކުޅުތައް ބޭނުންކުރަމުން މުއައްސަސާތަކުގެ އިމޭލްއަށް ކުރާ ޓެކްނިކަލް ފަދަ ތަކެތި މައްސަލަތައް ހިނގާގޮތުގެ ބަދަލުތައް އިތުރުވުން[5].

މި ކަންކަމަކީ ބަދަލުތަކަށް ވުޖޫދުވާ އަންނަނިވި މާލީ މުއައްސަސާތަކަށް ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސްގެ މުހިންމުކަން އަންގައިދޭ ކަންކަމެވެ. ފައިނޭންޝަލް ދާއިރާއަށް ސައިބަރ ހަމަލާތައް ދިމާވާ މައިގަނޑު އަމަލަކީ. ކޮމްޕިއުޓަރ މެރާކާތެއް ފޮނުވާ މިސްކީޓް ހިފެހެއްޓުމެވެ. ސަބަބަކީ ވަރަށް ސާފެވެ. ފައިސާ ހޯދުމުގެ މި ދާއިރާގައި ދުވަސްވެފައިވާ[3]. އަދި، ޓެކްނޮލޮޖީއާއި އަޅުގަނޑު ބަދަލުވަމުން ދިޔައިރުވެސް އަންނަ އެކިކަހަލަ އާ ގޮތްތަކުން ނުރައްކާތަކަށް ފުރުޞަތު ސައިބަރ ރިޒިލިއަންސް ޓޫލްކިޓުން ވަރަށް މުހިންމެވެ.

References

[1] G. Naacke and R. Tendulkar, Cyber-crime, securities markets and systemic risk, International Organisation of Securities Commissions, 2013.

[2] Office of Compliance Inspections and Examinations, “Cybersecurity Examination Sweep Summary,” National Exam Program Risk Alert, vol. IV, no. 4, pp. 1-7, 2015.

[3] The Board Of The International Organization Of Securities Commissions, “Cyber Security in Securities Markets – An International Perspective,” International Organization of Securities Commissions, 2016.

[4] R. Ross, V. Pillitteri, R. Graubart, D. Bodeau and R. Mcquaid, “Developing Cyber-Resilient Systems: A Systems Security Engineering Approach,” NIST Special Publication 800-160, December 2021.

[5] Committee on Payments and Market Infrastructures, “Implementation monitoring of the PFMI: Level 3 assessment on Financial Market Infrastructures’ Cyber Resilience,” Bank for International Settlements, 2022.

[6] Committee on Payments and Market Infrastructures, Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures, Bank for International Settlements, 2016.